

Slovenský následovník?

Šest dokumentů k sebeupálení Michala Lefčíka v Košicích 11. dubna 1969

PETR BLAŽEK

Štíří se jakýsi druh psychózy. Každý na jednu něco ví o sebevraždách, upálení – v Hradci Králové, v Chebu a v Košicích k nim prý došlo také. Je to hrozné, lidé si již zacpávají uši.

Bruno Schläppi, 22. leden 1969

Švýcarský novinář Bruno Schläppi vykreslil tíživou atmosféru, která panovala v Československu několik dnů po sebeupálení¹ Jana Palacha.² Přestože skutečně 20. ledna 1969 dva mladíci (Sándor Bauer v Budapešti a Josef Hlavatý v Plzni) následovali českého studenta,³ v případě tří zmíněných měst šlo v té době o fámu. Poplašná zpráva však v sobě obsahovala neblahou předzvěst tragických činů v Chebu a Košicích.⁴

POKUS O SEBEUPÁLENÍ V CHEBU

Dne 26. ledna 1969 v 19.15 hod. se na chebském náměstí Jiřího z Poděbrad

polil benzinovým čističem skvrn a zapálil šestnáctiletý učeň Jan Béréš. Uhašen byl náhodnými kolemjdoucími a s popáleninami na přibližně padesáti procentech horní části těla byl odvezen do nemocnice.

Jan Béréš se o den dříve zúčastnil pohřbu Jana Palacha v Praze, který na něho silně zapůsobil. Před svým činem napsal čtyři dopisy, v nichž se přihlásil k Palachově činu a formuloval řadu politických požadavků. První dopis adresoval rodičům, druhý Československé televizi, třetí prezidentu republiky a čtvrtý řediteli učňovské školy. Podle šetření vyšetřovatelů měl mladík absence a špatný prospěch. V minulosti podle výpovědi přátel opakovaně vyhrožoval sebevraždou. Jeho čin zcela zapadl, poprvé byly jeho okolnosti popsány teprve v lednu 2009.⁵

Jan Béréš, který svůj čin podle archivní dokumentace přežil, byl jednou z 29 osob v Československu, které se od poloviny ledna do poloviny dubna

1969 pokusily o sebeupálení. Sedm z nich zemřelo.⁶

SEBEUPÁLENÍ V KOŠICÍCH

Druhý případ sebeupálení, který byl předznamenán ve zprávě švýcarského novináře, se odehrál na náměstí Osvoboditelů v Košicích. Dne 11. dubna 1969 v 17.50 hod. se před pomníkem neznámého vojína polil neznámou látkou a zapálil devatenáctiletý voják základní služby Michal Lefčík. Kolemjdoucí se dlouho bez úspěchu snažili ho uhasit. Mladík utrpěl popáleniny téměř na celém těle a do nemocnice byl dovezen již mrtvý. O této kauze bylo doposud známo pouze velmi málo. První historickou studii napsal teprve letos Martin Furmanik, který vycházel především z níže publikovaných archivních dokumentů z provenience Veřejné bezpečnosti.⁷

V regionálním tisku bylo v dubnu 1969 otištěno pouze strohé oznáme-

- 1 K sebeupálení jako formě politického protestu blíže BLAŽEK, Petr: Sebeupálení jako forma radikálního politického protestu ve světě. In: kol. autorů: *Solitér. Pocta historikovi Václavu Veberovi*. ÚSTR, Praha 2012, s. 339–352.
- 2 Dálnopisnou zprávu švýcarského novináře, z níž pochází výše uvedený citát, zachytili a přeložili pracovníci Správy zpravodajské techniky StB (krycím názvem VI. správa MV). Bruno Schläppi dálnopis odeslal 22. ledna 1969 z pražského hotelu Alcron. ABS, f. Správa kontrarozvědky (II. správa) – II. díl (1947) 1954–1990 (A 34/1), inv. j. 3881, Denní svodka 23. 1. 1969, 2. odbor VI. správa MV.
- 3 Blíže BLAŽEK, Petr: První následovník. Sebeupálení Josefa Hlavatého v Plzni 20. ledna 1969. *Paměť a dějiny*, 2013, roč. 7, č. 1, s. 95–102.
- 4 K následovníkům Jana Palacha v Československu blíže BLAŽEK, Petr (ed.): „Pochodeň č. 1“. Rekonstrukce činu Jana Palacha. In: BLAŽEK, Petr – EICHLER, Patrik – JAREŠ, Jakub a kol.: *Jan Palach '69*. FF UK – ÚSTR – Togga, Praha 2009, s. 83.
- 5 Tamtéž. Srov. BLAŽEK, Petr: *První následovník. Sebeupálení Josefa Hlavatého v Plzni 20. ledna 1969*, s. 102.
- 6 Tyto počty uvádí psychiatr doc. Milan Černý, který měl na konci 60. let k dispozici dokumenty Hlavní správy Veřejné bezpečnosti, pro jejíž potřeby analyzoval jednotlivé případy sebeupálení. Podle jeho závěrů měly pouze tři případy (Jan Palach, Jana Zajíč a Evžen Plocek) nepochybně altruistický charakter, v daném případě byly motivovány altruisticky. ČERNÝ, Milan: Živé pochodně v roce 1969. *Česká a slovenská psychiatrie*, 2003, roč. 99, č. 7 (říjen), s. 360–365. Podle historika Martina Furmanika byly na Slovensku v uvedeném časovém období vedle Košic zaznamenány případy pokusů o sebeupálení také v Bratislavě, Skalici, Leopoldově, Levoči a Spišské Nové Vsi.
- 7 FURMANIK, Martin: *Samoupálenie vojaka Michala Lefčíka 11. apríla 1969 v Košiciach v kontexte doby*, rpk., 11 s. Tato studie má být otištěna ve sborníku z konference, která se v dubnu 2014 uskuteční v Hradci Králové. Její rukopis získal autor těsně před odevzdáním této edice dokumentů.

ní o Lefčíkově sebeupálení. V článku s výmluvným názvem *Módna smrť* byly patrně záměrně uvedeny chybné iniciály zesnulého.⁸ O případu se veřejně hovořilo teprve na počátku 90. let. V roce 1990 uveřejnil publicista Tibor Ičo článek v místním tisku.⁹ O rok později natočil krátký televizní dokument *Obet a obeta*, v němž příběh košického následovníka Jana Palacha rekonstruoval pomocí svědectví několika pamětníků a příbuzných, neboť archivní dokumenty z dobového vyšetřování nebyly tehdy přístupné.¹⁰

O případ Michala Lefčíka se dlouhodobě zajímal také košický výtvarník Peter Kalmus, který byl 11. dubna 1969 téměř očitým svědkem jeho tragického činu. Na košické náměstí přišel krátce poté, co bylo ohořelé Lefčíkovo tělo odvezeno do nemocnice. Na místě podle jeho vzpomínek vzrušeně debatovalo několik desítek lidí. Někteří z nich mu říkali, že na místě viděli Lefčíkův vzkaz. *Na tom pomníku zůstalo před kamenem: Jsem košický Palach nebo něco takového. Dvě tři slova, lísteček, který samozřejmě sebrala kriminálka, vzpomínal po letech.*¹¹ Také on se po roce 1989 bez úspěchu snažil získat v archivech informace o případu.¹² V roce 2013 vytvořil pamětní desku s nápisem, že se Michal Lefčík upálil na protest proti srpnové okupaci Čes-

koslovenska. K jejímu umístění však doposud nedostal od úřadů povolení vzhledem k nejasnostem panujícím okolo celé kauzy.¹³

Teprve nedávno poskytli Archiv ministerstva vnitra Slovenské republiky badatelům první dokumenty z dobového vyšetřování činu Michala Lefčíka.¹⁴ Jedná se o desetistránkový spis, který obsahuje dobové hlášení Městské správy Veřejné bezpečnosti v Košicích, výpovědi svědků a opis dopisu na rozloučenou. Všechny dokumenty vznikly podle datace či kontextu zřejmě 11. dubna 1969 ve večerních hodinách. Na jejich základě je možné v kombinaci s dalšími prameny rekonstruovat alespoň základní informace o Lefčíkově životě a jeho sebeupálení.¹⁵

NEJASNOSTI

Michal Lefčík¹⁶ se narodil 11. května 1950 v Sečovské Poliance, obci ve východoslovenské nížině, která tehdy měla přibližně dva a půl tisíce obyvatel.¹⁷ Po základní škole nastoupil na střední odborné učiliště v Košicích. Podle dochovaného kvalifikačního záznamu byl v prvních dvou letech hodnocen jako vzorný učeň. Ve třetím ročníku měl být údajně vyloučen z důvodu opakovaných absencí. Dle tvrzení jednoho z jeho přátel však měl

Michal Lefčík nedaleko pomníku sv. Václava v Praze. V roce 1990 vyhlásila redakce košického periodika „Akcia“ pátrání po svědcích jeho sebeupálení. V článku bylo jeho příjmení obdobně jako v dokumentaci VB uvedeno chybně jako Leučík.
Foto: archiv Tibora Iča

v červnu 1968 učiliště úspěšně dokončit. Není tedy jasné, zda nebyly úřední záznamy dodatečně upraveny.¹⁸

8 Srov. dok. č. 5.

9 IČO, Tibor: Exit '69 – „Košický Palach“ sa volal Michal Leučík. Videl som živý oheň. *Akcia*, roč. 1, č. 14 (26. 8. 1990), s. 6.

10 První část dokumentu je věnován Michalu Hamrákovi, kterého 21. srpna 1968 v Košicích zastřelil sovětský voják. Druhá část filmu o Michalu Lefčíkovi je dostupná na stránce <https://www.youtube.com/watch?v=qelVioX6cLY> (citováno k 26. 2. 2014).

11 BERGER, Vojtěch: Příběh „košického Palacha“ Lefčíka objevuje Slovensko až po letech, 11. 4. 2013. Viz http://www.rozhlas.cz/zpravy/historie/_zprava/pribeh-košického-palacha-lefčíka-objevuje-slovensko-az-po-letech--1198555 (citováno k 26. 2. 2014).

12 AA, rozhovor autora s Peterem Kalmusem, 26. 2. 2014.

13 Peter Kalmus je společně s Jozefem Kužidlem také autorem pamětní desky šesti obětím srpnové invaze, která byla osazena v červnu 1991 na budově v ulici Hlavná 7/120 v Košicích. Nyní je uložena v depozitáři artefaktů města Košice. V roce 2013 byla na základě výsledků práce komise vedené Gabrielem Kladkem a zřízené primátorem města Košice odhalena nová deska s devíti jmény obětí. V zápise z jednání této komise z 19. června 2013 je také zmínka o sebeupálení Michala Lefčíka (uveden je s chybnou verzí příjmení): *Vyšetrenie okolností samo upálenia Michala LEUČÍKA v roku 1969 pri Hrobe neznámeho vojaka v Košiciach nie je predmetom činnosti komisie*. Dopis Gabriela Kladka adresovaný Ústavu pro studium totalitních režimů, Košice, 26. 8. 2013.

14 AMV SR v Levoči, f. U 015 (Městská správa ZNB Košice), inv. j. 93, č. j.: VV-220/69.

15 Srov. dok. č. 1-4.

16 Lefčíkovo příjmení je nejen v dokumentech, ale i v různých publicistických článcích komoleno. Nejčastěji se objevují varianty Leučík a Levčík.

17 Srov. dok. č. 1.

18 FURMANIK, Martin: *Samoupálenie vojaka Michala Lefčíka 11. apríla 1969 v Košiciach v kontexte doby*, rpk., s. 7.

■ OBĚTI SRPNOVÉ OKUPACE V KOŠICÍCH

Sovětské jednotky se v Košicích objevily v ranních hodinách 21. srpna 1968. Přesouvaly se směrem na Moldavu po ulicích Sečovská, Prešovská a Palackého a přes náměstí Osvoboditelů. Tady se po deváté hodině situace vyhroutil. Na místě, kde se po necelých osmi měsících zapálil Michal Lefčík, se shromáždily asi čtyři stovky lidí, kteří postavili barikády na křižovatkách a házeli na vojenská auta kamení. Na tehdejší Leninově třídě (dnes Hlavní) bránili průjezdu kolony zastavením tramvaje. Sovětsští vojáci reagovali střelbou, nejdříve do vzduchu a poté i do davu. Vedení Městské správy VB Košice se nakonec po dohodě s velitelem sovětských vojsk podařilo průjezd vojenských jednotek odklonit. Ke střetům ovšem docházelo i na jiných místech Košic.* Podle závěrečné zprávy komise zřízené v roce 2013 košickým primátorem bylo jen přímo v ulicích města od 21. srpna do 8. října 1968 zastřeleno sovětskými vojáky celkem 11 osob, z toho jeden sovětský voják.**

* BÁRTA, Milan – CVRČEK, Lukáš – KOŠICKÝ, Patrik – SOMMER, Vítězslav: *Oběti okupace. Československo 21. 8. – 31. 12. 1968*. ÚSTR, Praha 2008, s. 173.

** Dopis Gabriela Kladka adresovaný Ústavu pro studium totalitních režimů, Košice, 26. 8. 2013.

Sovětský tank na košickém náměstí Osvoboditelů 21. srpna 1968. Na tomto místě zastřelili sovětsští vojáci celkem sedm osob. Vlevo je vidět pomník, u kterého se 11. dubna 1969 zapálil Michal Lefčík.

Foto: Tibor Gutray

Od srpna 1968 měl pracovat v Praze jako dělník. Podle vzpomínek jeho kolegy, které zachytil Tibor Ičo ve svém dokumentárním filmu, pracoval kdesi v *pridruženej výrobe*. Nejasně hovořil o tom, že Michal uvažoval o útěku na Západ.¹⁹ Vzhledem k nejasnostem jeho pražského pobytu je pochopitelné, že

po sebeupálení si někteří jeho příbuzní a známí spojovali tento čin s protestem Jana Palacha a domnívali se, že byl součástí skupiny dobrovolníků, jejíž členové se podle Palachova posledního dopisu měli, pokud by nebyly splněny vznesené požadavky, postupně upalovat.²⁰ Dnes však můžeme téměř s jis-

totou říct, že žádná taková skupina neexistovala. Jednalo se pouze o fikci, která měla zesílit ohlas na šokující protest. Podle dostupných archivních pramenů se nikdo ze známých následovníků (Sándor Bauer, Josef Hlavatý, Miroslav Malinka, Jan Béreš, Jan Zajíc a Evžen Plocek) s Janem Palachem ve skutečnosti osobně neznal.²¹

Podle Petera Kalmuse je možné, že se Lefčík zúčastnil „hokejových protestů“ 28. března 1969. Po vítězství československého týmu nad sovětskou sbornou na mistrovství světa vyšly do centra řady měst, včetně Košic, dohromady statisíce osob, aby deklarovaly odpor proti okupaci své země. Tuto spekulaci však doposud zpřístupněné dokumenty nepotvrzují.²²

Podle hlášení Městské správy VB Košice nastoupil Michal Lefčík 1. dubna 1969 základní vojenskou službu u vojenském útvaru ve Strážském. Po třech dnech byl převezen do nemocnice v Košicích.²³ Zde se měl léčit až do 11. dubna 1969, kdy byl mezi devátou a desátou hodinou propuštěn a převzat des. Dušanem Kozákem. Místo toho, aby společně odjeli ke strážskému útvaru, se však Michal Lefčík z nejasných důvodů pohyboval po Košicích sám. Vyšetřovatelé zjistili, že si v odpoledních hodinách koupil dvě lahvičky vodky. Poté od tří svědků získali informace o jeho sebeupálení, k němuž došlo až vpoledě, krátce před šestou hodinou.²⁴

Podle svědectví lékaře MUDr. Viľama Polyaka, které zaznamenal na počátku 90. let Tibor Ičo, dovezli mladíkovo tělo zabalené v celtě na chirurgickou ambulanci košické nemocnice: *Pri odkrytí videl som na stole chlapa zhoreného celkom, malej postavy, ktorý nejavil vôbec známky života. Pri vyšetrení som zistil, ako som sa ho dotkol, mu odpadol jeden prst, oči vôbec nemal,*

19 *Obef a obeta*, režie Tibor Ičo, 1991.

20 FURMANIK, Martin: *Samoupálenie vojaka Michala Lefčíka 11. apríla 1969 v Košiciach v kontexte doby*, rpk., s. 9–10.

21 Srov. BLAŽEK, Petr – EICHLER, Patrik – JAREŠ, Jakub a kol.: *Jan Palach '69*.

22 AA, rozhovor autora s Peterem Kalmusem, 26. 2. 2014.

23 Údajně kvůli méně závažné pohlavní nemoci. Srov. dok. č. 1.

24 Srov. dok. č. 1–4.

- O P I S -

z obsahu najdeného dopisu v baliku voj. Michala Levčíka.

Prosím Vás pýchobte, veď tak ako žijeme mi to je lepší život ako v minulosti. Ja neviem sa sám pochopiť ale inde sa vraždí. Prosím Vás zakročte k tomu, aby ma celom svete bol k'ľud, mier, aby sme sa rozumeli jako ľudia, nie ako zvierata. Veď tu ide o budúcnosť celého nášho národa. A dokaže tomu, že môže žiť šťastne ako človek.

Nepočneme jeden druhého. Buď me ako bratia. Veď to ide o budúcnosť našich detí. Skončujeme s tými valečnými vplyvmi a ~~zabíjajú~~ zabíjame tomu, aby bol na svete klid a aby sme sa mali radi nie ako je to dnes. Veď v tom Vietname ako vraždenie "ľudu, ktorí sú ako ja a e mi ostatní prosím Vás zabránte tomu. A žijme ako ľudia a nie ako zvierata.

Najsmprv človek ež potom pes. Práci česť !!! Vždy pripravení. Michal Levčík.

U takom svete sa nedá žiť. Veď sám už neverím ani sám sebe, čo robím vždy si myslím ja tu sedím a niekde v tom okamihu ide o ľudské životy už mi aj vypadnú slzy.

Za správnosť opisu:

V Košiciach dňa 11.4.1969

kpt. S o t á k
npor. Matišin a
prap. Vrabec l.

Pamětní deska Michalu Lefčíkovi, kterou vytvořil Peter Kalmus. Doposud nezískal souhlas od košických úřadů k její instalaci. Vlevo opis údajného posledního dopisu M. Lefčíka se dochoval ve vyšetřovacím spise VB ve dvou verzích, které se liší pouze v pravopisu. Originál se nepodařilo dohledat.

Foto: archiv P. Kalmuse, AMV SR Levoča

bol zhorený celkom.²⁵ Podle svědectví tohoto lékaře žádali příslušníci SNB a vojenští důstojníci, kteří ohořelé ostatky přivezli, aby nezapisoval událost do ambulantní knihy.²⁶

Pohřeb Michala Lefčíka se podle vzpomínek rodinných příslušníků konal v rodné obci pod dohledem tajné policie, včetně příslušníků vojenské kontrarozvědky. Ostatky byly přivezeny v zaletované rakvi. Vedle nejbližších příbuzných, které následně vyšetřovala Veřejná bezpečnost, se obřadu celebroganého řeckokatolickým knězem zúčastnilo okolo dvaceti vojáků.²⁷

V dobovém vyšetřovacím spise se dochovaly dva téměř totožné opisy dopisu na rozloučenou, který se měl původně za ztracený. Ze zmateného textu vyplývá, že se Michal Lefčík snad zapálil na protest proti nejasně popsaným válečným konfliktům ve světě. V textu není žádný výslovný odkaz na Jana Palacha. Souvislosti se srpnovou okupací Československa ovšem napovídá skutečnost, že si pro svůj protest vybral symbolické mís-

to – pomník neznámého vojína, který se v roce 1944 podílel na osvobození Košic. Tady došlo v srpnu 1968 k nejprudším střetům mezi košickou mládeží a sovětskými vojáky.

Podle historika Martina Furmanika ukazuje styl dopisu buď na psychic-

ké problémy pisatele, nebo na užití psychotropních látek, či na záměrné zkreslení textu vyšetřovatelem tak, aby pisatel působil jako psychicky narušená osoba. Nejpravděpodobnější variantou je však podle něho možnost, že se na obsahu dopisu *podpsal* stres

■ BEZPROSTŘEDNÍ OHLASY NA ČIN JANA PALACHA NA SLOVENSKU

Čin Jana Palacha vyvolal na Slovensku nesilnější reakci mezi vysokoškoláky. Před hlavní budovou Univerzity Komenského v Bratislavě se uskutečnila několikadenní pietní akce, studenti zde drželi čestnou stráž a pořádali podpisovou kampaň za splnění Palachových požadavků. Několik studentů drželo hladovku. Napjatou atmosféru v Bratislavě zachytil režisér Dušan Trančík v působivém dokumentárním filmu *Tryzna*. Podobně vystupovali vysokoškoláci i v dalších slovenských městech.

Naopak velmi odmítavý postoj k Palachově činu zaujalo vedení Komunistické strany Slovenska. Poněkud mírnější (ale také jednoznačně vyznívající) usnesení přijala 20. ledna 1969 vláda Slovenské socialistické republiky – podle ní byly tržny inspirovány extrémními politickými silami, které zneužívaly mládež. Státní i stranické orgány se snažily udržet pietní akce na akademické půdě, a proto nepovolily takřka žádné veřejné průvody, manifestace a zádušní mše.

Ze Slovenska přišla paní Libuši Palachové řada kondolencí nejen od různých organizací, ale také od jednotlivců. Přicházely rovněž finanční dary na výstavbu pomníku Janu Palachovi. V den jeho pohřbu slovenští divadelníci, stejně jako jejich čeští kolegové, odložili nebo zrušili všechna představení. Ze Slovenska přijela na pohřeb do Prahy řada lidí; autobus vypravili například studenti ze Zvolena. V Bratislavě se přes zákaz veřejných akcí uskutečnilo 25. ledna 1969 pietní shromáždění, kterého se zúčastnilo okolo čtyř tisíc občanů.

Na vyšetřování činu Jana Palacha spolupracovaly bezpečnostní složky na Slovensku. Prověřovaly minulost Evy Bednárikové, kterou si jako svou známou pozval popálený student do nemocnice. V archivu bývalých bezpečnostních složek se dochovaly dokumenty ke třem pokusům o sebeupálení na slovenském území, které se odehrály ve druhé polovině ledna 1969. Ve všech případech ovšem mladí muži trpěli psychickými problémy a jeden z nich měl za sebou kriminální minulost – z těchto důvodů se jejich činy nestaly známými.

Tato pasáž vychází z textu jednoho panelu výstavy *Jan Palach '69*, Praha 2009. Panely jsou v elektronické podobě dostupné na stránce www.janpalach.cz (citováno k 28. 2. 2014).

25 *Obeť a obeta*.

26 Tamtéž.

27 FURMANIK, Martin: *Samoupálenie vojaka Michala Lefčíka 11. apríla 1969 v Košiciach v kontexte doby*, rpk., s. 8. Srov. dok. č. 6.

a enormný tlak, pod ktorým Lefčík bol v čase jeho napísania, keďže si bol vedomý, že o chvíľu sa jeho život skončí.²⁸ Je navíc otázkou, jak na něho působil nástup na základní vojenskou službu, který často znamenal zásadní zvrat v životě mladých mužů.

Řada otázek spojených se sebeupálením Michala Lefčíka zůstává navzdory dosavadnímu pátrání a zpřístupnění prvních dokumentů z dobového vyšetřování nejasná. Odpovědi by mohly patrně dát archivní spisy vojenské prokuratury a vojenské kontrarozvědky, jejichž

příslušné útvary byly podle hlášení Městské správy VB Košice informovány krátce po Lefčíkově sebeupálení.²⁹ Podrobný výzkum snad poskytne jasnější odpověď na otázku, zda se stejně jako v případě Jana Palacha jednalo o sebeupálení z politických důvodů.

Peter Kalmus u hrobu Michala Lefčíka na hřbitově v Sečovské Polianke
Foto: archiv Petera Kalmuse

Ediční poznámka

V této malé edici dokumentů je publikováno šest dokumentů ve slovenském jazyce (v původním znění se všemi chybami a překlepy).

První čtyři pocházejí z Archivu ministerstva vnitra SR v Levoči. Jedná se o hlášení Městské správy VB Košice, sepsané jen několik hodin po Lefčíkově sebeupálení. Tento dokument obsahuje také opis jeho posledního dopisu.³⁰ Dále jsou zde otištěny výpovědi tří očitých svědků, které byly také pořízeny krátce po tragické události.³¹ Jiné archivní dokumenty z dobového vyšetřování se doposud nepodařilo nalézt.³²

Dalším publikovaným dokumentem je stručná zpráva o sebeupálení, která byla 14. dubna 1969 otištěna v košickém periodiku *Večer*.³³ Posledním dokumentem je zápis z obecní kroniky Sečovské Polianky.³⁴

Za pomoci při přípravě této edice dokumentů děkuji historikům Jerguši Sivošovi, Milanu Bártovi a Martinu Furmanikovi, publicistovi Tiboru Ičovi a výtvarníkovi Peteru Kalmusovi.

DOKUMENT 1

1969, 11. duben, Košice – Hlášení Městské správy Veřejné bezpečnosti Košice o sebeupálení Michala Lefčíka

ZNB – Mestská správa VB³⁵

Košice.

Číslo: VB-6111/1969³⁶

ZNB – Správa verejnej bezpečnosti

[...]³⁷

V Košiciach dňa 11. apríla 1969

Košice.

Levčík³⁸ Michal, voj.[ín] zákl.[adnej] sl.[užby] (11. 5. 1950) – sebevražda upálením.

Hlásim, že dňa 11. apríla 1969 o 17.50 hod. spáchal sebevraždu upálením voj. zákl. služby Michal Lefčík, nar. 11. 5. 1950 v Sečovskej Polianke, okres Vranov n/Topľou, trvale bytom tamtiež č[íslo]d.[omu] 115, t. č. vojak základnej

²⁸ Tamtéž, s. 5–6.

²⁹ Srov. dok. č. 1.

³⁰ Srov. dok. č. 1.

³¹ Srov. dok. č. 2–4.

³² Žádný dokument k této kauze se doposud nenašel v Ústavu paměti národa v Bratislavě ani ve Vojenském archivu v Trnavě. Michal Lefčík (Leučík, Levčík) také neprochází současnými databázemi Archivu bezpečnostních složek v Praze.

³³ Srov. dok. č. 5.

³⁴ Srov. dok. č. 6.

³⁵ K organizační struktuře Veřejné bezpečnosti blíže KVAPILOVÁ, Iva: Organizační vývoj SNB v 70. letech se zaměřením na jeho veřejno-bezpečnostní složku. In: *Sborník Archivu bezpečnostních složek*, č. 5 (2007), s. 55.

³⁶ Číslo jednací je škrtnuto a vpravo je rukou napsáno číslo vyšetřovacího spisu „VV-220/69“ a příjmení vyšetřovatele VB „Vrábel“.

³⁷ Vpravo je otištěno razítko: „SNB – Odbor vyšetřovania MS VB KOŠICE[,] Došlo: 16. IV. 1969[,] Čj.: VV-441/69[,] Přílohy: 1/zv.“.

³⁸ Správně Lefčík. Na ostatních místech dokumentu je tato chyba opravena.

služby u VÚ 8028 Strážske, okres Michalovce, pred pomníkom nezn.[ámeho] vojaka na Námestí osloboditeľov³⁹ v Košiciach.

V priebehu vyšetrovania bolo zistené, že voj. zákl. služby Michal LEFČÍK nastúpil voj. zákl. službu dňa 1. 4. 1969 k VÚ 8028 Strážske. Dňa 3. 4. 1969 bol prijatý do Vojenskej nemocnici v Košiciach, kde bol liečený na kožnom oddelení pre pliešeň v rozkroku (filcky)⁴⁰ až do 11. 4. 1969, kedy bol medzi 9 a 10 hodinou prepustený z liečenia a prevzatý des. Dušanom Kozákom z VÚ 8028 Strážske. Voj. Levčík po prepustení z voj. nemocnice sa pohyboval v meste Košice, kde v odpoľudňajších hodinách si zakúpil v predajni potraviny na rohu ulice Štúrovej a Triedy sov. armády dve fľaštičky z dcl. liehovín (vodka). Okrem toho na dosiaľ nezistenom mieste si zadovážil nezistenú horľavinu, ktorou si polial na sebe vojenskú rovnošatu v blízkosti pomníku nezn. vojaka na Námestí osloboditeľov. Odtiaľ prešiel popred pomník nezn. vojaka, kde si zapálil na sebe vojenskú rovnošatu už predtým poliatu horľavinou, následkom čoho začal horieť. Voj. Levčík Michal po zapálení na sebe rovnošaty už v plameni utekal z pred pomníku nezn. vojaka smerom cez Štúrovu okružnú k predajni Mototechna čd. 4, kde okolo idúci občania tohto začali hasiť vetrovkami a dekou. Keďže oheň-plameň bol tak silnej intenzity, že i napriek snahe občanov sa tento nepodarilo uhasiť, následkom čoho na voj. Levčíkovi úplne zhorela voj. rovnošata a pri prevoze do nemocnice tomuto upáleniu podľahol.

Miesto činu bolo obhliadnuté a pri prehliadke miesta činu bol nájdený jeden balík s obsahom voj. súkenného pláňa a dopisu s textom:

Prosím vas pochopte, veď tak ako žijeme mi to je lepši život ako v minulosti. Ja neviem sa sám pochopiť, ale inde sa vraždí. Prosím vas zakročte k tomu, aby na celom svete bol klud, mier, aby sme sa rozumeli ako ľudia, nie ako zvierata. Veď tu ide o budúcnosť celého nášeho národa. A dokážme tomu, že možme žiť šťastne ako človek.

Nepodceňujme jeden druhého. Buďme ako bratia. Veď to ide o budúcnosť našich detí. Skoncuje s tými valečnými vplyvmi a zabranme tomu, aby bol na svete klit a aby sme sa mali radi nie ako je to dnes. Veď v tom Vietname ake vraždenie ľudu, ktorí su ako ja a mi ostatni prosim vas zabranme tomu a žijme ako ľudia a nie ako zvierata.

Najsamprv človek až potom pes. Práci česť!!! Vždy pripravený Michal Levčík.

U takom svete sa neda žiť. Veď sám už neverím ani sám sebe, čo robím, vždy si myslím, ja tu sedím a niekde v tom okamihu ide o ľudské životy už mi aj vypadli slzy.

Po prevedenej obhliadke časti zo zhoretej rovnošaty boli zaistené a taktiež bola zaistená aj zemina s tým, že táto bude postúpená k chemickému skúmaniu za účelom zistenia druhu horľaviny.⁴¹

Miesto činu bolo odfotografované a zakreslené do náčrtku.⁴²

O prípade bol telefonicky vyrozumený aj VOP v Prešove a VKR v Košiciach.⁴³

Mrtvola voj. Levčíka bude prevezená na ústav súd.[neho] lekárstva za účelom vykonania súdnej pitvy a ustálenia bezprostrednej príčiny smrti.

Prípád vyšetruje odbor vyšetrovania MS-VB za spoluúčasti I. odboru MS-VB.

Náčelník MS-VB:

[...]⁴⁴

(mjr. Slobodník⁴⁵)

39 Náměstí se nachází na jižní straně historického jádra Košic. Název po sovětských vojácích nese od roku 1949. Stojí zde dva pomníky. Prvním je pomník 567 padlým sovětským vojákům, který byl slavnostně odhalen v červenci 1945. Pomník neznámého protifašistického bojovníka byl odhalen v roce 1948, jeho hlavním autorem je košícký sochař Vojtech Löffler.

40 Hovorové označení pro veš muňku (*Phthirus pubis*), která způsobuje onemocnění (*Phthirus pubis*) řazené mezi pohlavní choroby, protože k přenosu dochází nejčastěji při pohlavním styku. Dalším zdrojem nákazy může být sdílení oblečení, pokrývek a ložního prádla.

41 Výsledky zkoumání oděvu a zeminy se ve zpřístupněné dokumentaci nenacházejí.

42 Ve zpřístupněné dokumentaci se fotografie a náčrtek nenacházejí.

43 Doposud nebyla v příslušných archivech dokumentace nalezena.

44 Rukou připsáno „vz. kpt.“ a připojen podpis.

45 Jozef Slobodník (nar. 1922), příslušník SNB. Do služeb MV vstoupil v roce 1946. Náčelníkem Městské správy VB Košice byl jmenován 1. ledna 1968. V této funkci byl až do odchodu do starobního důchodu 28. února 1978. Dosáhl hodnosti plukovníka. Členem KSČ byl od roku 1950. Údaje pochází z elektronické kopie jeho osobní evidenční karty, která je uložena v digitálním úložišti ÚSTR.

Dňa 14. apríla 1969

Mestský výbor KSS, (do rúk s.[údruha] ved.[úceho] tajomníka)

Košice.

Zasielam na vedomie.

Náčelník:

[...]⁴⁶

■ AMV SR v Levoči, f. U 015, inv. j. 93, VV-220/69, 2 strany A4 strojopisu.

DOKUMENT 2**1969, 11. duben, Košice – Protokol o výsledku svědka Karola Abošeho k případu sebeupálení Michala Lefčíka**SNB Odbor vyšetřování MS VB Košice

označení súčasti

Protokol o výsluchu svedkaV *Košiciach*, dňa 11. apríla 1969 o 18.30 hod.

bol vypočutý

Karol Aboši, nar. 3. 4. 1945 v Košiciach

(meno, priezvisko, dáta a miesto narodenia)

predošlé meno a priezvisko *Karol Aboši*bydlisko *Košice, Duhová čd. 13*prechodné bydlisko [...]⁴⁷zamestnanie (predošlé, terajšie) a postavenie v ňom *strojný technik*miesto zamestnania *Magnetizové [!] závody n.[árodný] p.[odnik] Ťahanovce*preukaz totožnosti *OP. č. 674836-KC-53, stav slobodný*vypočúvaný v trestnej veci *upálenie neznámeho vojáka*pomer k obvinenému, poškodenému, zúčastnenej osobe *bez pomeru*[...]⁴⁸

Svedok po oboznámení s predmetom výsluchu a po zákonnom poučení podľa horeuvedených zákonných ustanovení vypoveda nasledovne:

Dňa 11. apríla 1969 o 17.45 hodine som došiel na Námestie osloboditeľov v Košiciach, kde som sa posadil na jednu lavičku pri lektickej [elektrickej] zástavke linky číslo 6, teda na lavičku vedľa pomníku. Tam som sadol preto, lebo som mal vyjednané rande – schodzku s dievčatom a na tomto mieste sme sa mali stretnúť o 18 hodine. Keď som takto sedel asi 5 minút, nato som videla [!] ako jeden mne neznámy vojak prechádza smerom od zástavky po chodníku popred pomník. Tohoto som videl na vzdialenosť asi dvoch metrov. Keď tento vojak prechádzal mne poza chrbát asi 2 metre, pritom som iba počul, ako keďby škrtol so zápalkou o krabičku.

[...]⁴⁹2. strana výsluchu svedka Karola Abošeho.

V tomto momente ako som počul toto škrtnutie zápalky tak som sa hneď obzrel do zadu, teda do tohoto smeru a pritom som už spozoroval iba ako zblkol plameň úplne po celej postave tohoto vojaka. Tento vojak ale pritom ani len nezastal, ale normálne pokračoval, teda kračal po chodníku ďalej [k] predajni MOTOTECHNA. Ja som v tom hneď skončil zo lavičky a utekal som k tomuto vojákovi, že tohoto budem hasiť a keď som aj začal tohoto hasiť tým, že som vyzliekol svoju vetrovku a začal som dusiť plameň na tomto vojákovi. Tento vojak keď spozoroval, že ja

46 Rukou pripísano „vz. kpt.“ a pripojen podpis.

47 Nevyplněno.

48 Na tomto místě je předtištěné poučení o zákonných právech svědka.

49 Podpis Karola Abošeho.

som priňom teda od zadu a tohoto snažim sa uhasiť, tento začal hneď zrychleným krokom a pozdejšie začal utekať smerom k predajni Mototechna. Potom keď tento vojak prebehol cestu smerom k predajni Mototechna, tak už tam viac chlapov bolo a jeden môj kamarat istý Slivka⁵⁰ tam bol so svojím vozidlom a tento vybral z vozidla deku a touto sme začali hasiť tohoto vojaka. Tento vojak i napriek tomu, že už nas bolo viac a sme tohoto chceli uhasiť, tento len stále utekal, takže jaksi ani nemohol tohoto chitiť rukami až keď dobehol istý Slivka s dekou tak hodil na tohoto deku, avšak tento vojak aj napriek tomu utekal. Potom neviem ako sme tohoto vojaka dostali na zem, avšak aj tak sa uhasiť nedalo, lebo už aj deka začala horieť, ako aj moja vetrovka zhorela ba dokonca už šaty naňom spadovali čo boli zhorené a mimo toho už sme ani nemali čím hasiť. Po tomto už som videl, že tento vojak ako náhle z neho spadli šaty už ohorené a videl som na tomto, že ak telo mal popálane pritom už aj odpadol a tak ležajúc ešte stále horelo telo na tomto. Po tomto sa už nazbiehalo viac občanov, potom ja som zistil, že aj moje vetrovka horí tak som túto hasil, takže som v blízkosti už nebol, takže neviem ani čím a ako tohoto uhasili. Potom ani neviem kto volal sanitné vozidlo,⁵¹ ktoré došlo a tohoto vojaka zobrali do nemocnice.

Na otázku či tohoto vojaka poznám, alebo či to bol vojak, prípadne nejaký podôstojník vypovedám, že tohoto vojaka nepozná, ba ani som toho dobre nevidel do tváre, lebo keď som sa na tohoto obzrel už bol v plameni. Hodnotné označenie som nevidel, takže mám zato, že to bol radový vojak.

Iného k veci nemám čo vypovedať a trvam na svojej výpovedi.

Výsluch skončený o 19 hodine.

Vyšetrovateľ VB
práp. Vrábel⁵²
[...]⁵³

Pri výsluchu prítomný
Čislikovský
[...]⁵⁴

Vypočutý:
Karol Aboši
[...]⁵⁵

■ AMV SR v Levoči, f. U 015, inv. j. 93, VV-220/69, 2 strany A4 strojopisu.

DOKUMENT 3

1969, 11. duben, Košice – Protokol o výslechu svědka Ladislava Slivky k případu sebeupálení Michala Lefčíka

SNB Odbor vyšetřování MS VB Košice
označení súčasti

Protokol o výsluchu svedka

V Košiciach, dňa 11. apríla 1969 o 19.05 hod.

bol vypočutý

Ladislav Slivka, nar. 15. 1. 1946 v Košiciach

(meno, priezvisko, dáta a miesto narodenia)

predošlé meno a priezvisko Ladislav Slivka

bydlisko Košice, Michalovská čd. 11

prechodné bydlisko [...]⁵⁶

zamestnanie (predošlé, terajšie) a postavenie v ňom mechanik elektroniky

miesto zamestnania Tepláreň Nižne Kapustniky, energetiky Košice

⁵⁰ Ladislav Slivka. Srov. dok. č. 3 a 4.

⁵¹ Jozef Svoboda. Srov. dok. č. 4.

⁵² Michal Vrábel (nar. 1922), příslušník SNB. Do služeb MV byl přijat v roce 1946. Vyšetřovatelem SNB odboru vyšetřování MS VB Košice byl ustanoven 1. 7. 1968. K 1. 9. 1972 byl ustanoven vyšetřovatelem II. oddělení odboru vyšetřování VB MS VB KS SNB Košice. K 31. 8. 1977 odešel do starobního důchodu. Údaje pochází z elektronické kopie jeho osobní evidenční karty, která je uložena v digitálním úložišti ÚSTR.

⁵³ Podpis ppor. Vrábela.

⁵⁴ Podpis ppor. Čislikovského.

⁵⁵ Podpis Karola Aboših.

⁵⁶ Nevyplněno.

preukaz totožnosti OP. č. 260750-KP-63, stav *ženatý*
 vypočúvaný v trestnej veci *upálenie vojáka Michala Levčáka* [!]⁵⁷
 pomer k obvinenému, poškodenému, zúčastnenej osobe *bez pribuzenského pomeru*
 [...] ⁵⁸

Svedok po oboznámení s predmetom výsluchu a po zákonnom poučení podľa horeuvedených zákonných ustanovení vypoveda následovne:

Dňa 11. apríla 1969 o 17,50 hodine to bolo kedy som prechádzal svojím osobným vozidlom po námestí osloboditeľov smerom od Psychiatrie amesom [?] cez križovatku smerom na Šturovu ulicu. Ako som došiel takto s vozidlom do stredu križovatky v tom som na ľavej strane pred podmínom [!]⁵⁹ spozoroval, ako zblkol v plameni jeden mne neznámy vojak vo vojenskej uniforme, takže som s vozidlom hneď zastavil v križovatke, vybral som deku z vozidla a utekal som [s] dekou v ruke k tomuto vojakovi, na ktorého som hodil túto svoju deku. Pritom už bol tam jeden kamarat Aboši,⁶⁰ ktorý tiež už hasil tohoto vojaka svojou vetrovkou, lenže tento vojak takto [...] ⁶¹

2. strana výsluchu svedky [!] Ladislava Slivku.

horiaci stále z počiatku zrychleným krokom kračal a potom sa pustil a začal utekal smerom po chodníku popred pomník. Takto sme utekali za týmto horiacim vojakom a ja s dekou a Aboši s vetrovkou sme tohoto sa snažili uhasiť, lenže tento stále utekal a takto utekol až na cestu smerom k predajni Mototechna, kde keď prešiel, teda prebiehol cez cestu na chodník, oprel sa o vykladnu skriň, avšak ľudia stále tohoto sa snažili uhasiť ako aj ja s Abošim a potom tento neviem či tým, že sme tohoto hasili spadol na zem, avšak aj tak nemohli sme tohoto uhasiť. K tomuto chcem poznamenať, že aj moja deka hneď zhorela, ako aj vetrovka Abošiho, takže už sme ani nemali čím tohoto ďalej hasiť, takže tento vojak keď aj spadol na zem a ešte aj na zemi horel, lenže už na tomto neboli ani šaty, lebo tieto momentálne naňom zhoreli. Pritom už aj ja som pociťoval popáleniny na rukách a preto som stal stranou a som kričal na občanov, aby niekto privolal sanitné vozidlo. Potom ani neviem kto privolal sanitné vozidlo⁶² a takto sme tohoto doviezli do nemocnice, lebo aj ja som bol popálený, takže aj vozidlo som nechal na mieste, teda na križovatke a odišiel som do nemocnice za účelom odvezenia tohoto vojáka a tiež za účelom seba ošetrovania.

Pritomto hasení tohoto vojáka mi zhorela úplne obyčajna deka v hodnote asi 40,- Kčs. Okrem toho som utrpel popáleniny na oboch rukách v predlakti. Inu škodu som týmto neutrpel.

Čo sa týka toho ako akého vojáka sa jedna, tohoto po mene, ba ani len z videnia vôbec nepoznam. Čo sa týka toho, že či to bol radový vojak, alebo mal nejaké hodnostné označenie tohoto som sa ani pritom všetkom nevšímol, ale mám zato, že to bol radový vojak, podľa mňa základnej služby podľa mňa vo veku 19–20 rokov. Čo som si všimol, že tento vojak na ľavej ruke mal obrúčku, čo znamená, že buď bol ženatý, alebo bol zasnutý. Takto zo šiat na tomto vojakovi nič neostalo, lebo všetko zhorelo, takže neviem akou horľavinou mohol byť poliaty, lebo inak bez horľaviny nemohol takto zhoreť a tiež aj moja deka hneď horela ako som len na tohoto vojaka ju hodil.

Iného k veci nemám čo vypovedať a trvam na svojej výpovedi.

Výsluch skončený o 19.30 hodine.

Vyšetrovateľ VB
 práp. Vrábek
 [...] ⁶³

Pri výsluchu prítomný
 Čislikovský
 [...] ⁶⁴

Vypočutý
 Ladislav Slivka
 [...] ⁶⁵

■ AMV SR v Levoči, f. U 015, inv. j. 93, VV-220/69, z strany A4 strojopisu.

⁵⁷ Správne Michala Lefčíka.

⁵⁸ Na tomto mieste je predtíštěné poučení o zákonných právach svedka.

⁵⁹ Správne pomníkem.

⁶⁰ Karol Aboši. Srov. dok. č. 2 a 4.

⁶¹ Podpis Ladislava Slivky.

⁶² Jozef Svoboda. Srov. dok. č. 4.

⁶³ Podpis ppor. Vrábeka.

⁶⁴ Podpis ppor. Čislikovského.

⁶⁵ Podpis Ladislava Slivky.

DOKUMENT 4

1969, 11. duben, Košice – Protokol o výsledku svědka Jozefa Svobody k případu sebeupálení Michala Lefčíka

SNB Odbor vyšetrovania MS VB Košice

označenie súčasti

Protokol o výsluchu svedka

V Košiciach, dňa 11. apríla 1969 o 19.30 hod.

bol vypočutý

Jozef Svoboda, nar. 3. 7. 1948 v Brne

(meno, priezvisko, dáta a miesto narodenia)

predošlé meno a priezvisko Jozef Svoboda

bydlisko Košice, Ružova čd. 45

prechodné bydlisko [...] ⁶⁶

zamestnanie (predošlé, terajšie) a postavenie v ňom automechanik

miesto zamestnania VSŽ Košice – Šaca

preukaz totožnosti OP. č. 257456-SM-62, stav ženatý

vypočúvaný v trestnej veci upálenie vojáka Michala Levčíka [...] ⁶⁷

pomer k obvinenému, poškodenému, zúčastnenej osobe bez pribuzenského pomeru

[...] ⁶⁸

Svedok po oboznámení s predmetom výsluchu a po zákonom poučení podľa horeuvedených zákonných ustanovení vypoveda nasledovne:

Dňa 11. apríla 1969 bol som v meste a prechádzal som po Leninovej ⁶⁹ a tak asi o 17.50 hodine som zrýchleným krokom prišiel na rok Leninovej a Štúrovej ulic, že či náhodou niet lekteričky [električky] číslo 6 na zastávke, že pojdem domov. Keď som prišiel na rok ulice Leninovej – Štúrovej, električka na zastávke nebola a preto som išiel už pomalší smerom k zastávke a pritom som si pripaľoval cigaretu. Keď som prechádzal cez cestu smerom k zastávke, v tom som naraz zbadal na protivej strane okolo pomníku zblknutie plameňa a keď som sa pozrel tak som videl, že jedna sa o vojáka, lebo na tomto som spozoroval oheň, čiže plameň

[...] ⁷⁰

2. strana vo výsluchu svedka Jozefa Svobodu.

avšak pritom ešte na hlave tomuto vojákovi som spozoroval čiapku – lodičku a tiež podľa hornej časti blúzi som videl, že sa jedná o vojáka. V tomto okamihu som hneď utekal cez koľajnice – cestu smerom k tomuto plameňu, avšak videl som, ako tento vojáka [...] začal kračať zrýchleným krokom, ba pozdejšie sa pustil a začal utekať. Pritom som videl, ako dvaja chlapi, jeden s dekou v rukách ⁷¹ a jeden s vetrovkou ⁷² hádzali na tohoto horiaceho vojáka tieto predmety, t. j. deku a vetrovku, avšak tento vojak stále utekal. Mimo toho som tiež videl ešte jedného muža, ktorý tiež snažil sa udúsiť tento plameň s vetrovkou zelenou, avšak toto stále horelo. Ja keď som dobehol tento vojak bol už na ceste smerom od pomníku k predajni Mototechna, avšak stále chlapi tohoto hasili, lenže všetko horelo, čo kto na tohoto vojáka hodil. Potom keď dobehol tento vojak na druhú stranu cez cestu k predajni Mototechna, znovu došiel jeden pán s dekou v ruke a znovu hadzal po tomto horiacom vojákovi deku, lenže deka začala horeť. ⁷³ Potom ako prebehol cez cestu oprel sa o vykladňu skriň, avšak znovu začali občania tohoto vojáka hasiť, lenže tento od vykladnej skrine

66 Nevyplněno.

67 Správně Michala Lefčíka.

68 Na tomto místě je předtištěné poučení o zákonných právech svědka.

69 V roce 1990 byla tato ulice přejmenována na Hlavní.

70 Podpis Jozefa Svobody.

71 Ladislav Slivka. Srov. dok. č. 2 a 3.

72 Karol Aboši. Srov. dok. č. 2 a 3.

73 Srov. dok. č. 3.

sa vrátil znovu smerom k ceste, avšak pri jednom [s]trome odpadol, avšak neviem či následkom tohoto ohňa, alebo následkom toho, že tohoto vojaka hasili občania. Ja som nemal s čím tohoto hasiť a blízko sa k tomuto ohňu nedalo pristúpiť, takže neviem si predstaviť čo to za horľavina bola, že to momentálne všetky šaty boli v plameni a hneď aj zhorené. Potom ako tento vojak spadol pri tomto [s]trome, ani neviem čo sa tam robilo, lebo ja som utekal do predajni Bazar odkiaľ som volal telefonický sanitne vozidlo. Potom ako som vyvolal sanitne vozidlo a vrátil som sa späť na miesto, tak už tam bola veľka hrba ľudí, takže ani som nevidel, ako, kedy a čím toto uhasili. Potom došla sanitka, ba naraz došli až dve sanitne vozidlá a takto tohoto snáď podľa mňa už mŕtvého vojaka naheho zobrali do sanitného vozidla a odviezli do nemocnice. Ja som pritom pomáhal odstraňovať občanov z cesty, lebo bola zastavená aj premávka, avšak jeden organ si nemohol dať rady s ľuďmi.

Iného k veci nemám čo vypovedať a trvam na svojej výpovedi.

Výsluch skončený o 20 hodine.

Vyšetrovateľ VB
práp. Vrábeľ
[...]⁷⁴

Pri výsluchu prítomný
Čislikovský
[...]⁷⁵

Vypočutý
Jozef Svoboda
[...]⁷⁶

■ AMV SR v Levoči, f. U 015, inv. j. 93, VV-220/69, 2 strany A4 strojopisu.

DOKUMENT 5

1969, 14. duben, Košice – Zpráva o sebeupálení Michala Lefčíka, která vyšla v místním deníku

Módna smrt

V piatok popoludní okolo 17.30 hod. na Štúrovej ulici, blízko nám. Osloboditeľov sa polial horľavinou a zapálil vojak základnej služby J. V. [!]⁷⁷ zo Sečovskej Polianky, ktorý len nedávno obliekol vojenskú uniformu. Jeden z občanov ho chcel uhasiť svojim plášťom, ale sa mu to nepodarilo. Motív samovraždy vyšetrujú.

■ Večer, 14. duben 1969, s. 1.

DOKUMENT 6

1969, [duben], Sečovská Polianka – Zpráva o pohřbu Michala Lefčíka v kronice Sečovské Polianky

Dňa 11. 4. 1969 prešla našou obcou smutná správa o samovražde Jozefa⁷⁸ Lefčíka. Narodil sa 11. 5. 1950. Pochádzal z chudobnej robotníckej rodiny. Pred vojenskou službou tesne pracoval v Prahe. Vojenskú základnú službu nastúpil 1. 4. 1969 do Strážskeho.⁷⁹ Dňa 11. 4. podľa výpovede prítomných dôstojníkov zúčastnil sa vyšetrenia vo Vojenskej nemocnici v Košiciach. Po prepustení z nemocnice pýtal sa od vojaka (doprovodu) do obchodu na nákup. Tu si zakúpil horľavinu. Podľa výpovede jedného dôstojníka napísal rozlúčkový list, v ktorom sa rozlúčil s rodinou. K tragickej udalosti došlo 11. 4. 1969 o 18:00 v Košiciach pri pomníku osloboditeľov. Mal popáleniny tela III. a IV. stupňa, až 95 % tela. Na pohreb prišla malá skupina vojakov a dôstojníkov. Pochoval ho gr.[écko]-kat.[olícký] farár.

■ Kronika Sečovské Polianky, 1 strana A4 rukopisu.⁸⁰

pd

⁷⁴ Podpis ppor. Vrábeľa.

⁷⁵ Podpis ppor. Čislikovského.

⁷⁶ Podpis Jozefa Svobody.

⁷⁷ Správně M. L. – Michal Lefčík.

⁷⁸ Správně Michala.

⁷⁹ Srov. dok. č. 1.

⁸⁰ Citováno podle studie FURMANIK, Martin: *Samoupálení vojaka Michala Lefčíka 11. apríla 1969 v Košiciach v kontexte doby*, rpk.